

La imposició del castellà en l'educació, una guerra que està guanyant Espanya

written by Arnau Padró | 6 de desembre de 2021

Aquest reportatge fou publicat el 25 de juliol de 2016. El recuperem davant els fets de l'Escola Turó del Drac de Canet de Mar, Maresme, on davant la sol·licitud d'una família de P5 que vol la meitat de les classes en castellà, s'hi ha d'impartir de moment amb les mesures imposades de forma cautelar pel Tribunal Superior de Justícia de Catalunya (TSJC) un 25% de les classes en castellà.

Aquest mes de novembre passat, el Tribunal Suprem va tombar el recurs de la Generalitat, contra la sentència del TSJC que imposava un 25% de classes en castellà. Paral·lelament, algunes famílies organitzades ja demanen a la justícia que els seus fills rebin el 25% de les classes en castellà. Des del 2005, unes 80 famílies, via judicial, han aconseguit que les respectives escoles i instituts apliquin el 25% de les hores en castellà en els cursos dels alumnes de les famílies denunciants.

A principis dels 80, s'inicia la implantació del model d'immersió lingüística a les escoles de Catalunya. Fou un gir de 180 graus en el model educatiu de l'escola a Catalunya, després de 40 anys de dictadura franquista i d'un model que imposava el castellà com la llengua del sistema educatiu. La primera escola a fer-ho, per la mobilització d'algunes de les famílies dels infants que hi estudiaven, fou l'Escola Rosselló-Pòrcel de Santa Coloma de Gramenet, l'any 1983. Aquell mateix any, el Parlament de Catalunya va aprovar **la Llei 7/1983 de Normalització Lingüística, que establí el català com a «llengua pròpia de Catalunya i també de**

l'ensenyament en tots els nivells educatius». Gràcies als bons resultats del sistema i a la nova llei, el curs 1989-1990 ja hi havia 700 escoles que aplicaven el model d'immersió lingüística, sumant més de 52.000 alumnes. El curs 1992-1993 aquest model ja era el que s'aplicava a totes les escoles de Catalunya.

Una minoria permanentment en contra

Ja amb l'inici de l'autonomia a Catalunya i amb les primeres mesures que permetien al català de recuperar la seva normalitat d'ús en l'espai públic, un petit grup de persones es va oposar a aquesta política. El '[Manifiesto de los 2.300](#)', impulsat l'any 1981, abans que es comencés a desplegar la immersió lingüística, en va ser la primera acció visible. El manifest el signaven diversos intel·lectuals espanyolistes com Federico Jiménez Losantos –en aquell moment, professor de secundària–, Santiago Tarancón, Amando de Miguel, Carlos Sahagún i José Luís Reinoso, a més d'unes 2.300 persones. **En aquest manifest es mostrava el recel pel fet que l'administració estigués adoptant la llengua catalana com a llengua d'ús principal en molts àmbits en detriment del castellà**, fet que consideraven discriminatori. A més, tot i no estar aprovada, també atacaven la futura Llei de Normalització, per voler consagrar, segons ells, el català com l'única llengua oficial.

L'any 1985, dos anys després de la implementació de la immersió, el pare d'un infant que era advocat i que havia arribat feia poc a Catalunya va interposar una demanda davant dels tribunals pel fet d'haver d'escolaritzar el seu fill a l'escola en català. Aquesta acció va venir continuada per altres impulsades per l'entitat Acción Cultural Miguel de Cervantes. Tot i així, finalment, **els tribunals van rebutjar la demanda i van avalar el model d'immersió lingüística que s'aplicava a Catalunya**. Posteriorment, s'aprovà la Llei de Política Lingüística de 1998, que refermava el model educatiu

d'escola en català i la resta de polítiques que reforçaven l'ús del català per part de l'administració pública catalana. Durant força anys tot aquest model va ser respectat per la jurisprudència dels tribunals espanyols.

No va ser fins al naixement de Ciutadans, l'estiu del 2005, que el tema va tornar a prendre un paper important en l'actualitat política catalana. La nova formació política, que es va fundar amb l'objectiu de trencar l'oasi de l'autonomisme català i exercir pressió espanyolista a les dues formacions d'àmbit estatal amb implantació a Catalunya –PSOE i PP–, es va marcar com un dels eixos de batalla reintroduir el castellà a l'escola com a llengua vehicular. Cal recordar que, en aquells anys, el PSC governava juntament amb ERC i ICV i aplicava el catalanisme de pluja fina, amb la qual cosa se sentia totalment còmode en el marc autonòmic que s'havia construït els anys 80 i 90. A més, el PP, liderat en aquell moment per un moderat com Josep Piqué, practicava un espanyolisme *light* que no tenia res a veure amb l'actual política del PP d'Albiol i Sánchez Camacho.

El nou partit espanyolista va entrar al Parlament l'any següent amb just el mínim necessari del 3% dels vots i 3 diputats. Una de les primeres accions que va dur a terme fou l'ús del castellà en seu parlamentària, cosa que no era habitual fins aleshores, ja que tots els diputats, inclosos els del PP, usaven el català a les intervencions. **L'aparició d'aquesta força va ser un revulsiu per l'espai espanyolista a Catalunya i va aconseguir que el PPC prengués una posició més bel·ligerant** i activa contra el català, sobretot després del canvi de lideratge, amb Daniel Sirera com a nou president del partit a Catalunya. Aquest fet va portar els dos partits a unir esforços en algunes accions concretes, com la manifestació que va tenir lloc l'any 2008 a Barcelona contra la immersió lingüística i la futura Llei d'Educació de Catalunya (LEC), que recentment havia iniciat els seus tràmits.

La sentència del TC sobre l'Estatut, el principi del final

El 28 de juny de 2010, el Tribunal Constitucional (TC) va emetre la sentència contra l'Estatut de Catalunya del 2006 –arran dels recursos presentats pel PP, els governs d'algunes comunitats autònomes governades pel PSOE i el Defensor del Pueblo, nomenat a proposta d'aquest darrer partit–, que va suposar una interpretació molt restrictiva de la legislació relacionada amb la immersió. La sentència dictava que el model d'immersió “(...) no és inconstitucional interpretat en el sentit que amb la menció del català no es priva al castellà de la condició de llengua vehicular i d'aprenentatge en l'ensenyament”. És a dir, que **el castellà esdevenia de facto llengua vehicular del sistema d'ensenyament català després de la sentència**. El TC modificava la legislació catalana i tota la jurisprudència dels anys 80 i 90 amb la seva sentència interpretativa.

El 22 de desembre del mateix any, el Tribunal Suprem (TS), basant-se en aquesta sentència, va reblar el clau dictant una sentència en resposta a tres recursos presentats per pares d'alumnes que volien que els seus fills estudiessin en castellà. En la sentència, **el TS obligava la Generalitat a “reintroduir” el castellà a les escoles “com a llengua vehicular de forma proporcional i equitativa amb relació al català en tots els cursos del cicle d'ensenyament obligatori”**, és a dir, fins als 16 anys, el final de l'ESO.

Posteriorment, el TSJC va emetre múltiples sentències executòries en resposta a diversos recursos de reposició de famílies que volien l'educació en castellà i de la Generalitat de Catalunya. En un primer moment, la primavera del 2013, aquest tribunal va imposar l'ús del castellà a tota aula que tingués algun alumne que volgués l'educació en castellà. En aquell moment, però, va deixar en mans de la Generalitat la decisió de quin percentatge de l'escolarització es faria amb

el castellà com a llengua vehicular. Posteriorment, però, **el gener del 2014, va fer un pas més i va imposar per primer cop un percentatge concret de castellà, el 25%**. El Tribunal Suprem va confirmar aquesta posició el maig del 2015.

Pancarta per l'Escola en Català davant el TSJC (2012) | Escola en Català

El govern de la Generalitat, de la negació de la realitat a l'acatament

La primera sentència que es referia concretament al sistema d'immersió fou la del Tribunal Suprem, del 22 de desembre del 2010. Aquesta va arribar en un moment de canvi de govern: el 28 de novembre hi havia hagut eleccions al Parlament i la coalició de govern, el tripartit del PSC, ERC i ICV-EUiA, s'havia enfonsat a les urnes. CiU havia guanyat les eleccions amb 62 diputats, però no fou fins al 27 de desembre que Artur Mas va ser investit president, amb l'abstenció del PSC. **Cada sentència de les nombroses que s'han anat succeint els darrers anys ha produït declaracions i posicionaments dels partits catalans i del govern que han seguit sempre la mateixa línia.** En el cas del govern, i en concret de la consellera – Irene

Rigau, que ha estat la consellera que ha governat en la major part d'aquest període –excepte el darrer, des que es va conformar el govern de Junts pel Sí–, la posició adoptada ha estat sempre molt cautelosa.

Inicialment, la consellera minimitzava les sentències, mentre altres veus indicaven que allò que estaven dictaminant els tribunals era de gran rellevància i afectava el conjunt del model d'immersió lingüística. **La primera declaració que va fer Rigau, ja com a consellera, el 31 de desembre de 2010, és que la sentència del Tribunal Suprem afectava “només casos particulars”** i que no qüestionava el model d'immersió lingüística. El juny del 2014, en una entrevista al .CAT de TV3, uns dies abans que acabés el termini d'aplicació d'una de les sentències del TSJC que imposava el 25% de castellà a causa dels recursos de cinc famílies, Rigau es reafirmava en el fet que eren casos particulars. El maig del 2015, novament, va declarar que una nova sentència que havia emès el TSJC no afectava el sistema educatiu, sinó tan sols dos casos particulars, un dels quals no era d'aplicació perquè l'alumne ja havia acabat l'escolarització obligatòria.

L'estratègia per combatre tot el reguitzell de sentències contra el model d'immersió lingüística que va seguir sempre la consellera Rigau va ser la interposició de recursos a totes i cadascuna de les sentències que anaven sortint, fins a la sentència final i definitiva, de manera que alentia els procediments. Tot i així, **malgrat que inicialment havia declarat que no s'arribaria a aplicar el canvi en la proporció de català a les aules, quan varen arribar les sentències en ferm i no hi havia opció de posposar la decisió, la Conselleria d'Educació va ordenar que s'acomplissin les sentències.**

Més enllà del govern, els partits parlamentaris han tingut posicionaments diversos davant les sentències. **CiU, ERC, el PSC i ICV-EUiA sempre van rebutjar les sentències, però les respostes que varen proposar foren sempre tèbies i ineficaces.**

El PP i C's, lògicament, sempre han celebrat unes sentències que anaven en la línia d'allò que sempre havien defensat. En demanaven l'aplicació immediata i la modificació de la legislació per tal d'adaptar-la al model imposat després de la sentència del TC sobre l'Estatut.

En la legislatura 2010-2012, **Solidaritat Catalana per la independència** fou la formació amb una posició més contundent davant les sentències. Davant la primera sentència del Tribunal Suprem, el partit independentista fou l'únic que afirmà amb rotunditat que significava la liquidació del model lingüístic actual del país. La formació va mantenir en tot moment la necessitat de desacatament a les sentències. A més, **va proposar com a solució l'aprovació d'una llei que establís el català com a única llengua vehicular**, contradient així la nova jurisprudència imposada pel TC arran de la sentència sobre l'Estatut, per la interpretació restrictiva que feia del redactat, potser no prou clar, en relació amb el català com a llengua vehicular de l'ensenyament. D'aquesta manera, SI pretenia donar cobertura legal a les escoles per seguir implementant el model d'escola en català. De fet, la posició contundent de SI va portar a una forta tensió amb el govern de CiU d'aquell moment. Un clar exemple n'és el fet que Irene Rigau va acusar Toni Strubell d'avançar cap a la imprudència esdevenint un traïdor. Aquesta afirmació va ser la resposta a una interpel·lació parlamentària, el febrer del 2012, en què el diputat solidari li preguntava què faria el govern quan el TSJC anul·lés definitivament el model d'immersió lingüística.

La CUP no va entrar al Parlament fins la legislatura següent, la del 2012-2015. **La formació de l'esquerra independentista aposta per la desobediència a les sentències dels tribunals espanyols contra la immersió lingüística**, una posició també contundent en relació amb allò que han practicat el govern de CiU i l'actual govern de Junts pel Sí. La interpel·lació més mediàtica de la formació va tenir lloc el maig del 2013, quan David Fernández, al Parlament, va estripar

[una de les sentències contra l'escola en català que s'havia emès aquells dies](#), tot apostant per la seva desobediència.

La campanya “Salvem l'Escola en Català”, un intent de frenar la destrucció del model

Enmig d'aquesta pluja constant de sentències en contra del model d'èxit d'escola en català, que havia aconseguit, almenys, que la població que s'havia escolaritzat en aquest sistema tingués un mínim de competències en català i en castellà, el catalanisme polític intentava donar resposta als contundents atacs del sistema judicial espanyol a través de mobilitzacions reactives a cada sentència. Aquestes es van impulsar a través de **la plataforma unitària Som Escola, que concentrava un gran suport de partits, entitats, AMPAs i sindicats, així com el govern català**. Però malgrat les nombroses concentracions que es varen organitzar i la visualització d'un ampli suport social al model que s'aplicava al país, això en cap cas no va frenar la maquinària judicial per seguir fent passos cap a l'aplicació d'allò que havia dictat el TC.

Manifestació de Som Escola (2014) | Som Escola

Vista la manca d'efectivitat de les accions impulsades per Som

Escola, va néixer una altra plataforma, Escola en Català, amb un objectiu molt més concret: **salvar l'escola en català a través de l'impuls d'una llei que definís el català com a única llengua vehicular de l'ensenyament**, contradient així la interpretació que havia fet el TC de la legislació estatutària, que definia el català com a "llengua normalment emprada com a llengua vehicular de l'ensenyament a Catalunya" –la qual permetia, efectivament, la interpretació feta pel tribunal espanyol.– **La plataforma**, doncs, impulsada per un independentisme en creixement i no hegemònic en aquell moment, **apostava per una estratègia d'enfrontament directe amb l'Estat espanyol**. Aquest fet va portar nombroses tensions amb les entitats i partits del catalanisme clàssic, que eren contraris a aquest tipus d'estratègia i apostaven per mantenir l'acció i la unitat al voltant de Som Escola.

Inicialment, **la plataforma va registrar al Parlament una Iniciativa Legislativa Popular (ILP)** per tal d'impulsar aquesta llei a través de la recollida de signatures entre els ciutadans de Catalunya. **Aquesta via va ser bloquejada per la Mesa del Parlament que, per unanimitat dels partits que la formaven (CiU, PSC i PP), va rebutjar-ne la tramitació** perquè la consideraven anticonstitucional. A causa d'aquest fet, el partit que compartia les mateixes tesis que la plataforma, **SI, va registrar el text legislatiu en forma de proposició de llei**. A més, Escola en Català va optar per recollir signatures de suport a l'aprovació de la llei vinculada a través del dret a petició que atorga la legislació catalana. **La plataforma va assolir una extensa xarxa comarcal de grups que recollien signatures** i que varen muntar nombrosos actes locals per presentar la campanya i explicar la situació a la gent. A més, es varen presentar mocions a nombrosos ajuntaments i es va aconseguir que alguns donessin suport a la campanya, el més important dels quals, el de Vilanova i la Geltrú.

Parada de l'ANC a Manresa on es podia signar per la campanya Escola en Català

La campanya, però, va patir el buit dels partits catalanistes –CiU, ERC, ICV-EUiA i el PSC–, que no estaven d'acord amb l'estratègia de confrontació directa amb l'Estat espanyol. També d'entitats pròximes a aquestes formacions, que en alguns casos transmetien pels seus canals interns consignes als afiliats de no donar suport a la campanya. Això va suposar un obstacle important per a la campanya, que, tot i tenir força èxit, no va poder acabar d'esclatar. Malgrat tot, algunes assemblees locals de l'ANC, de les JERC i de la JNC van fer parades per recollir signatures. La campanya també va rebre suports transversals com el de Manel Camp, Miquel Calçada, Francesc Ribera (Titot), Víctor Alexandre, Txé Arana, Màrius Serra i Isabel-Clara Simó, així com d'entitats com la Coordinadora d'Associacions per la Llengua (CAL), el CIEMEN, el sindicat d'estudiants FNEC o Ara o Mai.

Finalment, després de mesos de feina, la plataforma va assolir la xifra de 153.000 signatures recollides, que va presentar en una roda de premsa al Parlament. Malauradament, cap mitjà de comunicació no va assistir a l'acte. La Llei Salvem l'Escola en Català va decaure de la tramitació en el moment en què Artur Mas va convocar eleccions anticipades per al 25 de novembre de 2012 i no va tornar-se a registrar al Parlament,

ja que SI va perdre els diputats i cap altre partit no ha tingut interès per una iniciativa d'aquest tipus. En tot cas, si s'hagués arribat a debatre al ple, la iniciativa no tenia gaires esperances de prosperar, tenint en compte que **tots els partits parlamentaris –de C's a ERC– havien presentat esmena a la totalitat a la iniciativa legislativa.**

El degoteig constant de sentències, l'actualitat que la Conselleria amaga

Com hem explicat anteriorment, el gener del 2014 el TSJC va emetre la primera sentència que imposava un percentatge concret de castellà a l'escola, del 25%. Posteriorment, el maig del 2015, el TS va confirmar aquesta sentència. **Des de llavors s'han anat succeint tot un seguit de sentències executòries del TSJC, arran de recursos de diferents famílies que imposaven aquest 25% a diferents escoles del nostre país.** La Generalitat de Catalunya sempre ha ordenat l'acatament d'aquestes sentències a les escoles i, quan el fet ha transcendit als mitjans, n'ha minimitzat la importància. Aquest mitjà es va interessar per conèixer les dades oficials d'escoles que apliquen sentències d'aquest tipus i es va posar en contacte amb la Conselleria d'Educació, que va rebutjar donar dades. D'altra banda, **fonts sindicals de l'àmbit educatiu han facilitat a l'Unilateral el llistat d'escoles que saben que estan aplicant el 25% de castellà imposat per la judicatura espanyola.**

Manifestació d'Escola en Català davant el TSJC (2012) | Jordi Borràs

Les escoles que, presumptament, estarien aplicant les sentències, són el Centre Educatiu Escolàpies Sant Josep de Sabadell, el Col·legi Sant Bonaventura i els Franciscans de Vilanova i la Geltrú; el Centre Educatiu Mare de Déu del Roser, l'Escola Cardenal Spinola i l'Escola Pia de Sarrià de Barcelona; l'Escola Santa Isabel de Sant Cugat del Vallès; l'Escola Cèsar August de Tarragona; l'Escola Pompeu Fabra i l'Escola Ramon Muntaner de l'Hospitalet de Llobregat. La darrera escola ha estat l'Escola Joan Rebull de Reus, a qui se li comunica el maig de 2016. Són **un total de 10 centres que s'han vist obligats a fer el 25% de classes en castellà** d'ençà que el Suprem va confirmar aquest percentatge ara fa poc més d'un any.

A banda d'aquestes, hi ha altres escoles que han rebut les sentències, però finalment no les han aplicades per motius diversos. L'escola El Pinar de Sant Cugat (amb cinc demandes) i l'escola Pia Santa Anna de Mataró (amb una demanda) van ajornar la mesura a petició de les mateixes famílies demandants. A l'escola Els Cossetans de Cunit i a l'Escola Vora Mar de Salou no s'ha posat en marxa la mesura del 25% perquè els alumnes ja se n'havien anat del centre. A l'escola

Gaspar de Portolà de Balaguer, **una sentència del setembre de l'any passat no es va aplicar perquè la família es va fer enrere en veure la resposta de les altres famílies del centre.**

El darrer conflicte s'ha produït a l'escola Josep Guinovart de Castelldefels, on un grup de pares i mares ha intentat que el centre deixi d'aplicar la immersió en català. A través d'[un escrit adreçat al director de l'escola](#), i signat per **aquestes famílies, es demanava a l'escola l'aplicació del trilingüisme (33% en català, 33% en castellà i 33% en anglès)**. La resta de famílies [va presentar també un escrit](#) en què avalava el projecte lingüístic del centre.

En els casos en què s'aplica, segons les fonts sindicals, normalment es fan les classes de matemàtiques en castellà per indicacions del departament que demana discreció i acatar sense fer soroll.

La LOMCE, un nou front obert contra el català a l'escola

L'any 2011, amb l'arribada al poder amb majoria, el PP va obrir una legislatura espanyola molt ofensiva contra els drets del poble català, a banda d'un atac als drets de les classes populars de tot l'Estat. El ministre d'educació José Ignacio Wert, un dels més bel·ligerants amb Catalunya, va elaborar una reforma de la llei orgànica d'educació espanyola (LOE) vigent llavors que contenia diversos canvis rellevants. Aquella llei, aprovada el desembre del 2013 amb el nom oficial de Ley Orgánica para la Mejora de la Calidad Educativa (LOMCE), popularment va ser anomenada Llei Wert. **La llei modificava la categoria de les assignatures de llengües cooficials (català, basc i gallec), que passaven de ser assignatures troncales a ser assignatures de lliure configuració autonòmica i, per tant, a no ser necessàries per a l'homologació d'estudis.**

L'altra gran novetat de la llei es trobava en l'afegit d'una disposició addicional a la LOE que reconeixia la possibilitat que es poguessin impartir totes les assignatures no

lingüístiques exclusivament en una llengua cooficial, però que deia també que, en aquest cas, l'administració educativa hauria de garantir una oferta docent sostinguda amb fons públics, en la qual el castellà fos utilitzat com a llengua vehicular en una proporció raonable. Això es va concretar en el fet que la Generalitat, des de llavors, té l'obligació de pagar **6.000 euros a cada alumne que es matriculi en un centre privat perquè vol rebre educació en castellà**. Aquesta xifra la va calcular el Ministeri d'Educació, basant-se en la mitjana del cost de l'escolarització de primària d'un alumne en un col·legi públic. Si l'escola privada que té més a prop la família, té un cost superior a aquests 6.000 euros, la resta l'aporta el ministeri.

Manifestació de Som Escola contra la LOMCE i per l'escola en català (2014) | Som Escola

L'abril d'aquest any, la nova consellera d'educació del govern de Junts pel Sí, Meritxell Ruiz, va informar en sessió parlamentària que aquest curs hi havia hagut 39 famílies que havien sol·licitat els 6.000 € que els corresponien per haver matriculat els fills en escoles privades amb l'objectiu de rebre l'educació en castellà. A més, la consellera Ruiz va explicar que "a tots ells se'ls ha enviat una carta informant-los de l'existència d'escoles que imparteixen matèries no

lingüístiques (matemàtiques o ciències, per exemple) en castellà, per si volen matricular-hi els fills". **Es confirma, d'aquesta manera, l'existència d'escoles públiques que utilitzen el castellà com a llengua vehicular.**

El futur de l'escola en català en mans dels partits catalans

Com podem veure, el model d'escola en català que s'ha aplicat des dels anys 90 al nostre país d'una manera majoritària està tocat de mort. La jurisprudència actual posa totes les facilitats als partits espanyolistes i les famílies que recelen d'aquest model per anar laminant-lo a poc a poc. **A més, aquesta situació genera situacions de conflicte i enfrontament entre famílies d'una mateixa escola,** com hem pogut constatar. És de preveure que, si no es fa res al respecte, aquest degoteig constant en qualsevol moment pugui arribar a esdevenir una fuita d'aigua. És en mans dels partits catalans cercar solucions a aquesta situació tan precària per la llengua del país que, en cap cas, no podran ser com les estratègies adoptades fins al moment, ja que s'han demostrat totalment ineficaces.